

Pregled razprav po krajevnih skupnostih

BREZOVIČA – 16. 9. ob 19. uri v KS
 ČRNI VRH – 21. 9. ob 19. uri v OŠ
 GALJEVIČA – 23. 9. ob 18. uri v KS
 GOLO-ZAPOTOK – 15. 7.
 HORJUL – 21. 9. ob 8. uri jutraj v OŠ
 Horjul
 IG – 12. 9. ob 20. uri v kino dvorani
 KOLEZIJA – 23. 9. ob 18. uri v KS
 KOZARJE – 16. 9. ob 19. uri Gasilski dom
 – 18. 9. ob 19. uri KS
 KRIM – 16. 9. ob 18. uri v KS
 MALČI BELIČ – 25. 9. ob 18. uri v OŠ
 Franc Leskošek-Luka
 NOTRANJE GORICE – 22. 9. ob 19.30
 uri v KS
 PERUZZI – 17. 9. ob 18. uri v KS
 PIJAVA GORICA – 12. 9. ob 19.30 uri v
 KS
 POLHOV GRADEC – 12. 9. ob 18. uri v
 OŠ
 PRESERJE – 19. 9. ob 18. uri v KS
 RAKITNA – 6. 9. ob 20. uri dvorana OŠ
 Rakitna
 RAKOVA JELŠA – 16. 9. ob 19. uri v KS,
 Opekarska 31
 RUDNIK – že imeli 24. 6.
 ŠKOFLJICA – 19. 9. ob 19. uri v KS
 TOMIŠELJ – 19. 9. ob 20. uri v KS
 TURJAK – 13. 9. v KS
 VIČ – 22. 9. ob 18. uri
 ZELEN LOG – 17. 9. ob 19. uri v KS, C.
 dveh cesarjev 32

Objavljamo samo podatke za tiste razprave v KS, ki smo jih prejeli do 7. septembra.

Občinski komite ZKS o programu samoprispevka IV

Stališča zadnje pete seje občinskega komiteja so bila jasna, da je naloga slehernega komunista, da v svoji sredini tvorno sodeluje pri aktivnostih za izvedbo referenduma o samoprispevku IV, s stališči in pojasnjevanji. Naš namen ni, da se prepričujemo in drug drugemu pojasnjujemo, saj vemo, da je samoprispevek IV neizbežen, je bilo mnenje članov komiteja, problemov tudi ni ali samo za ali proti, najti moramo ustrezne rešitve tudi na vseh gospodarskih področjih, katere se program konkretno opredeljuje.

Neobhodno je potrebno zagotoviti stoddosten podpis samoupravnih sporazumov SIS v vseh delovnih organizacijah, da bo omogočeno redno financiranje SIS. V razpravah mora biti dan povdarek programu kot enotnemu za vse ljubljanske občine, ne glede na morebitne interese posameznih KS ali občin. V tem pogledu je potrebno torej veliko solidarnosti na področju celotnega mesta Ljubljane.

Člani komiteja so vztrajali na stališču, da morajo biti vsi objekti grajeni kvalitetno ter naj na razpravah, ki bodo šle sledile po naših KS sodelujejo tudi strokovnjaki in tako na neposreden način odgovorijo na vsa vprašanja krajanov.

IVO SAMEC – PREDSEDNIK OPERATIVNEGA ŠTABA:

»Ljubljancani se zavedamo, da brez čistega zraka in vode jutri ne bo zdravja«

Ljubljana z območjem petih občin predstavlja enoten komunalen, urban in življenjski prostor. Zato sta tudi varovanje in izboljšanje okolja – predvsem zraka in vode – nalogi vseh Ljubljancanov. Tokrat, ko se ponovno odločamo o zbiranju sredstev za zaščito teh življenjskih dobrin iz svojega žepa – s samoprispevkom, se odločamo za dobrobit jutrišnjega dne in naših otrok. Referendumska odločitev za samoprispevek predstavlja le nadaljevanje tistega našega »za«, s katerim smo v preteklih petnajstih letih obogatili Ljubljano za množico otroških vrtcev, osnovnih šol, domov za ostarele, zdravstvenih domov..., in podaljšuje našo odločenost za solidarno reševanje skupnih težav. V javni razpravi (njen prvi del bo trajal do 27. septembra) se pojavljajo različna vprašanja, predlogi, pobude in mnenja. IVO SAMEC, predsednik operativnega štaba za izvajanje samoprispevka IV, pri Mestni konferenci socialistične zveze, nam je osvetlil nekatere med njimi.

Ne le izboljšanje okolja, ampak tudi preživetje v izrednih razmerah

Projekte, ki jih predvideva programi četrtega samoprispevka – ekološka sanacija termoelektrarne in toplarne Ljubljana, gradnja povezovalnega sistema mestnega vodovoda in lokalnih vodovodnih sistemov ter njihova sanacija, izgradnja kanalizacije, osrednje čistilne naprave, odlagališča komunalnih odpadkov, komunalna sanacija grajskega pobočja, ter komunalna ureditev prometnega središča ob ljubljanski potniški postaji – vse bi lahko imenovali »projekte preživetja«.

»Ne le preživetja v normalnih temveč tudi v izrednih razmerah,« je dejal Ivo Samec. »Kar spomnimo se precejšnje požarne in potresne ogroženosti Ljubljane, primerov različnih strupenih tekočin v podtalnico ter grozljivih posledic černobilske katastrofe, ko je oporečna voda iz lokalnih črpališč povsem zatajila in jo je bilo treba dovažati iz centralnega vodovodnega sistema. Res je, da živi na primestnem področju le 15 odstotkov Ljubljancanov, a ne smemo pozabiti, da prehranjujejo celo mesto, ob morebitnih ne-

srečah pa bi bilo v okolico Ljubljane evakuirano tudi vse njeno prebivalstvo,« je dodal Ivo Samec. In če so pred leti po načelu solidarosti in vzajemnosti tudi prebivalci primestnih zaselkov plačevali komunalni dinar za izgradnjo centralnega mestnega vodovodnega sistema, je prav, da se jim slednjič ta denar tudi povrne z zdravim pitno vodo.

Zakaj samoprispevek?

Eno pogostejših vprašanj, ki se pojavljajo v razpravah, je tudi: zakaj naj se tako pomembne naloge s področja varovanja in izboljšanja okolja financirajo prav s samoprispevkom in ne iz sredstev, zbranih po redni poti. »Najprej povejmo«, je dejal Ivo Samec, »da pri nas nimamo nekakšnega 'državnega' denarja, ki bi ga lahko porabili v ta namen, čeprav nekateri mislijo drugače. Denar, ki bi ga po samoupravno dogovorjeni poti ter s cenami, ki še zdaleč niso ekonom-

Ivo SAMEC

ske, zberemo, velikokrat ne zadostuje niti za uresničitev rednih nalog. Kar spomnite se, s kakšno težavo poteka v združenem delu podpisovanje samoupravnih sporazumov o temeljnih planov sisov materialne proizvodnje, med njimi tudi komunalne. Za nameček predvidevajo naloge, zapisane v srednjeročnih načrtih, stoddostni pristop in tudi priliv sredstev. Morda bi predvidene objekte samoprispevka IV, zgradili in financirali tudi po redni poti, a z zgodnjim zamikom tja v leto 2000! Mi pa potrebujemo zdravilo in čist zrak tu in zdaj!«

DA BO TUDI JUTRI ŽIVLJENJE

Predlog programa četrtega ljubljanskega samoprispevka, s katerim bi predvidoma zbrali okoli dvajset milijard dinarjev (to predstavlja polovico potrebnih sredstev za uresničevanje programa, ostala pa bi bila zagotovljena iz rednih sredstev in posojil) omogoča, da bi bili pereči ljubljanski ekološki problemi rešeni že v naslednjih petih letih ali – zaradi nujne faznosti izgradnje – v začetku naslednjega srednjeročnega obdobja. Tako bi ostal marsikakšen komunalni dinar tudi za potrebe krajevnih skupnosti, ki jim zdaj ni moč ustreči.

Uspehi dosedanjih treh samoprispevkov so porok četrtemu

V drugem delu javne razprave, ki bo trajal od začetka oktobra do 5. novembra, ko bo mestna skupščina sprejela sklep o razpisu referenduma, bo vsaka načrtovana naložba temeljito predstavljena s svojimi tehničnimi lastnostmi, ceno, finančno konstrukcijo in faznostjo izgradnje. Zato so bojzani o nedoslednem uresničevanju programa odveč. »Zaupanje delovnih ljudi in občanov Ljubljane lahko gradimo tudi na čistih računih dosedanjih treh samoprispevkov,« je dejal Ivo Samec.

Omenimo le rezultate tretjega samoprispevka. Od 36 objektov, ki jih predvideva sprejeti odlok, je zgrajenih in predanih uporabnikom 24 objektov. Pet (Mladinsko klimatsko zdravišče v Rakitni, porodnišnica, ter osnovne šole: Kolecija, Danile Kumar in A. Jakhla) jih je v gradnji. Dva objekta: zdravstveno postajo Škofljica in vrtec na Lavrici bomo začeli graditi letos. Pet objektov (2 zdravstvena doma in 3 vrtci) pa bomo začeli graditi v letos začetem srednjeročnem obdobju, skladno s srednjeročnimi programi sisov družbenih dejavnosti. Zamik sta povzročila zakonodaja, ki je prepovedala negospodarske naložbe in tako tudi sofinanciranje objektov samoprispevka, ter zamik v izgradnji stanovanjskih sosesk.

Ljubljancani se zavedajo, kot kažejo dosedanje razprave, da brez ekološke sanacije zraka in vode, jutri ne bo zdravega življenja, zato podpirajo ekološko naravnost četrtega samoprispevka.

VIDA PETROVIČ

IZ ILIRIJE-VEDROG

Dan samoupravljalcem na svoj način

Konferenca OO ZS delovne organizacije Ilirija-Vedrog je imela 27. junija slavnostno sejo, na kateri so počastili delovne jubilarce za njihova desetletna, dvajsetletna in tridesetletna prizadevanja. Ni bilo naključje, da so za to sejo izbrali ravno dan samoupravljalcem. Namenoma so to storili, ker so želeli poudariti vlogo samoupravljavnja in delavcev samoupravljalcem.

V delovni organizaciji Ilirija-Vedrog je bilo kar 74 delovnih jubilarcev in to 19 delavcev z desetletno, 29 delavcev z dvajsetletno in 26 delavcev s tridesetletno delovno dobo. Posebno pozornost pa so udeleženci konference OO ZS posvetili tistim delovnim jubilarcom, ki so vse svoje življenje in delo namenili in dali delovni organizaciji Ilirija-Vedrog.

Lepo misel so izrekli govorniki: »Čeprav je bilo delavcem v Iliriji-Vedrog marsikdaj hudo, so se vedno potrudili, da je delovna organizacija dosegla svoje cilje in svoj razvoj. Posebno to ni bilo in ne bo nikoli težko tistim delavcem, ki čutijo svojo pripadnost do Ilirije-Vedrog. Tem delavcem velja prav posebna zahvala in njihova prizadevanja morajo biti vsem svetel vzgled.«

Vzdušje na konferenci je bilo prijetno in tovariško, za kar je še dodatno poskrbela komisija za kulturo pri konferenci OO ZS Ilirija-Vedrog. Glasbenik Lado Jakša je spremljal vsa slavnost s prijetno in originalno glasbo, ki je znala pričakati prisotnim pomembnost in slovesnost trenutka.

SASA BERNIK

Iz velikih dni boja za naše življenje

Brezpravnost delavstva v predvojni Tobačni tovarni

Potem, ko se je Tobačna tovarna preselila iz stare Cukrarne na Poljanskem nasipu v sedanjo stavbo na Tržaški cesti, se je znatno povečal pritok delavstva. Pričela se je razvijati okolica ob Tržaški cesti in Rožni dolini, kamor so se naseljevali delavci. Tobačna tovarna je bila takrat ena največjih industrij, saj je zaposlovala približno 1000 delavcev. To število pa se je preko leta neprestano spreminjalo, saj so zaposlovali sezonske delavke.

Brezpravnost in nemoč delavstva predvojnne tovarne je bila izredno velika. V nekem starem zapisu, ki je nastal leta 1958, torej ob praznovanju 87. obletnice tovarne, njegov avtor pa je V. Ambrož – je nekaj zanimivih podatkov, ki v veliki meri služijo k natančnejšemu poznavanju takratne situacije.

Avtor zapisa je bil brez dvoma uslužbenec tovarne in je zato situacijo takratnega obdobja zelo dobro poznal. V njem navaja podatke iz »znapnega pisma vodstva tovarne«, katerega je poslalo Upravi državnih monopolov v Beogradu na resolucijo delavstva tovarne.

V pismu sporoča, da je vodstvo tovarne odredilo, da se odpusti iz tovarniške službe 30 nestalnih delavk, odpust pa se nanaša na naredbo, ki je odredila redukcijo programa pri fabricaciji cigar. Odpoved službe se je v tem primeru odredila popolnoma lojalno, z obvestilom delavkam, katerega so posredovali le 25 dni popreje. Odpuščene delavke so si morale same poiskati novo službo, saj je imelo vodstvo tovarne prav v ta namen posebno odredbo, v kateri je bilo natančno navedeno, da je »upravičeno vsak čas odrediti razvezo delovnega razmerja brez poprejšnje odpovedi«.

Uprava državnih monopolov je prav tako predpisala vsem tobačnim tovarnam mesečno izdelavo cigaret, zato so se tudi potrebe po delavstvu na trgu neprestano menjavale. Poleg stalnega in nestalnega delavca so si izmislili

li še sezonskega, torej pravo žrtev brezpravnega kapitalističnega gospodarjenja.

Sezonske delavke – v glavnem so bile to prav ženske in dekleta, so vsako leto na novo sprejeli, tudi po nekaj let zaporstvi. Vsa delovna doba pa se jim ni štela niti v napredovanju in ne v čas za pokojnino. Pri tovrstnem zaposlovanju so izgubili tudi po 5 let delovne dobe.

Ze pred letom 1938 je znašala pokojnina od 250–300 din mesečno. S tem denarjem pa se preprosto ni dalo živeti. Delavci so zato še vnaprej ostajali na delu in tako prejeli redni mesečni zaslužek, s katerim so lahko preživeli vsaj sebe in svojo družino. Nekateri so imeli tako že preko 50 let delovne dobe. V tovarni je bilo preko 80 utrjenih in izčrpanih starcev, ki so vse svoje življenje pustili prav v tej tovarni, pa enostavno niso mogli v pokoj. Z velikim upanjem so čakali na nov pravilnik o pokojninah, s katerim jim je vodstvo tovarne obljubljalo veliko spremembo na bolje.

Leta 1938 je obljubljeni pravilnik končno prišel. Prinesel pa je nov odlok, da morajo vsi, ki delajo že preko 35 let takoj v pokoj. Pokojnina pa naj bi znašala v višini 300 din.

Razočaranje, ki je prevevalo po tovarni je bilo neizmerno. Za 35 let dela in več, so prejeli le majhno miloščino, ki ni zadoščala niti za preživetje enega samega.

Istočasno s to novo odredbo, pa se je postrila kontrola nad delavci, ki so odhajali domov. Če so kogarkoli zalotili, da je nesel domov le nekaj cigaret je sledil obvezen odpust z delovnega mesta. Prav tako je bilo tudi kajenje prepovedano.

Zgodilo se je, da je neki delavec bil zaloten, ko je le nekaj dni pred odhodom v pokojnino odnesel domov 7 in pol cigaret Drava. Direktor se ni dal prepričati, odpustili so ga z delovnega mesta in zaslužene pokojnine ni nikdar užival.

To je le skopa podoba Tobačne tovarne, ki je predstavljala resnično kapitalistično izkoriščanje. Zato ni slučaj, da so prav tu kmalu nastajale prve celice KP in v letu 1941 odbor OF ter da iz nje izhaja cela vrsta prekaljenih revolucionarjev, v povojni graditvi domovine pa so se izkazali s prvo postavitvijo delavskega sveta.

Po arhivskem gradivu pripravila Mojca Černe

BILI SO MED NAMI

Barbara Starovasnik-Barbka

10. junija smo se na pokopališču v vasi Podlipnik še poslednjič poslovili od Barbke Starovasnik, aktivistke NOB in predane borke za boljši jutri.

Njena 81 let dolga življenjska pot je bila bogata in neutrudna. Rodila se je v vasi Podlope. Veliko število otrok in majhna krmečka družina, sta jo primorali, da je že z osmimi leti odšla za zaslužkom.

Komaj ji je bilo 14 let ko je prišla na grad Bokalce, kjer je postala sobarica, in ostala tu vse do 25. leta. Tako se je njeno življenje počasi pričelo stapljati z načinom življenja na Brdu in okolici, saj je tu ostala vse do poslednjega dne.

Leta 1942 je dobila redno zaposlitev v Opekarnah na Brdu. Takoj se je povezala z OF, tako v Opekarni, kakor tudi na terenu.

Najdogovornejše naloge pa je nosila spomladi 1943, ko se je zaradi težke situacije moral iz Dolomitov umakniti Dolomitski odred. Barbka pa je ostala na terenu kot član Rajonskega odbora OF Dobrova z izredno težkimi nalogami. Ob strani so ji stali še ostali člani RO, saj so se večinoma shajali na njenem domu.

Prav nič manjši ni bil njen delež v osvobodni domovini. Z bogatimi organizacijskimi izkušnjami se je lotila velikega dela obnovitve domovine.

V spominu nam bo ostala kot nepozabna tovarišica, ki je celo življenje poznala le eno samo odrekanje za dobrobit naše samoupravne ureditve.